

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра географії України та регіоналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

«30» серпня 2023 року

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА

**ПРАКТИЧНОЇ ПІДГТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОПП «РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК І ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ»**

Вид дисципліни (за компонентом ОП): обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Регіональний розвиток і просторове планування

Спеціальність: 106 Географія

Галузь знань: 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаними освітньо-професійними програмами: географічний

Мова навчання: українська

Чернівці 2023 рік

Наскрізна програма практик складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування» спеціальності: 106 Географія , галузі знань: 10 Природничі науки, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №5 від 29 травня 2023р.).

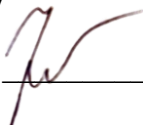
Розробники: Костащук Іван Іванович, завідувач кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор; Заблотовська Наталія Василівна, кандидат географічних наук, доцент.

Погоджено з Гарантом
ОП «Регіональний розвиток
і просторове планування»

 Іван КОСТАЩУК

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол №13 від “29” серпня 2023 року

Завідувач кафедри

 Іван КОСТАЩУК

Схвалено методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова методичної ради факультету

 Наталя АНДРУСЯК

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Університет має власну концепцію практичної підготовки студентів. В цьому університет керується наказом Міносвіти України від 8.06.93 р. №93 «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України». Регламент та тривалість навчальних та виробничих практик наведені у навчальному плані. Навчальні та виробничі практики забезпечені методичними матеріалами. Поглиблення практичного спрямування підготовки буде забезпечуватись як проведенням практик, так і виконанням курсових робіт на базі звітних матеріалів підприємств та установ.

Навчальні та виробничі практики є невід'ємною частиною навчального процесу на географічному факультеті, необхідною передумовою підготовки фахівців з усіх географічних спеціальностей. Програми практик розроблено таким чином, щоб закріпити матеріали теоретичних курсів, навчити студентів:

- використовувати теоретичні знання в практичній та науково-прикладній роботі;
- застосовувати методики польових експедиційних та стаціонарних досліджень та методики первинної камеральної обробки результатів досліджень (спостережень, інструментальних та окомірних вимірювань, опису досліджуваних точок та маршрутів тощо);
- спостерігати природні явища і процеси, давати їм пояснення, узагальнювати їх;
- формувати “географічний світогляд”, характерною рисою якого є бачення та відчуття взаємозв'язків між природними процесами і явищами та будовою території, між усіма складовими географічної оболонки та її структурними одиницями - природними комплексами (геосистемами) усіх таксономічних рівнів, самостійно виконувати польові та експедиційні наукові дослідження.

Наскрізна програма практики розроблена на основі «Положення про організацію навчального процесу в ЧНУ імені Юрія Федьковича», «Положення про проведення навчальних і виробничих практик студентів ЧНУ імені Юрія Федьковича», а також у відповідності до освітньо-професійної програми зі спеціальності 106 «Географія» ОПП «Регіональний розвиток і просторове планування», затвердженої вченою радою ЧНУ імені Юрія Федьковича (протокол №5 від 29 травня 2023р.).

Вона розроблена у відповідності до навчального плану та робочих програм курсів. Їх зміст полягає у закріпленні студентами знань, умінь і навичок, отриманих на лекційних, практичних і лабораторних заняттях, оволодінні новими методами пізнання природних процесів і явищ, ознайомленні з проблемами раціонального природокористування.

Навчальним планом передбачено практичну підготовку на кожному із чотирьох років навчання. Із врахуванням набуття здобувачами освіти більш широкого спектру компетентностей та програмних результатів.

вид практики	семестр	кількість кредитів	форма контролю
Професійно-орієнтована навчально-оглядова практика	2	6	захист
Професійно-орієнтована навчальна практика	4	5	захист
Виробнича практика	5	3	захист
Виробнича (педагогічна) практика	7	4	захист

Практики готують майбутнього бакалавра географії, менеджера-управителя

регіонального розвитку до проведення самостійних географічних досліджень та використання в науковій, прийняття самостійних управлінських рішень в галузі регіонального розвитку і просторового планування. Навчальні та виробничі практики послідовно ув'язані між собою і є важливою складовою частиною підготовки географів, менеджерів-управителів з регіонального розвитку і просторового планування обох освітньо-кваліфікаційних рівнів – бакалавра та магістра.

Обов'язки керівників і студентів регламентовані Положенням про проведення практики здобувачів вищої освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №7 від 31 серпня 2020 року). Практична підготовка географів відзначаються видовою і тематичною різноманітністю. Для кожної навчальної та виробничої практики випусковими кафедрами розробляються робочі програми практик.

II. Робочі програми навчальних практик

1 курс .

Професійно-орієнтована (оглядова) практика

«Професійно-орієнтована навчально-оглядова практика» належить до переліку нормативних (обов'язкових) навчальних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр», що пропонується в рамках циклу практичної підготовки здобувачів вищої освіти на першому році навчання. Даний вид практики об'єднує в собі три блоки : «Топографічну практику», «Загально-географічну практику» та власне «Професійно-орієнтовану оглядову».

Мета ОК «Професійно-орієнтована навчально-оглядова практика» передбачає закріплення студентами отриманих під час першого року навчання теоретичних знань, умінь і навичок на практиці.

В результаті проходження даної практики здобувачі освіти мають уявити як вони можуть практично скористатися отриманими навиками при вирішенні науково-дослідних чи прикладних господарських проблем, у сфері просторового планування та регіонального розвитку .

Задля досягнення поставленої мети необхідно опрацювати відповідні літературні, картографічні та статистичні джерела; оволодіти відповідним понятійно-термінологічним апаратом; встановити міждисциплінарні зв'язки між даною та суміжними науковими дисциплінами.

I. Загальногеографічна практика

Практика проводиться для студентів першого курсу. Перед практикою обов'язковими є бесіда і лекція керівників практики на факультеті про завдання і зміст практики, читання загальної літератури (посібники з практики), підготовка карт, дистанційних знімків, обладнання, також обов'язковим є інструктаж, де керівник наголошує на техніці безпеки. Дана практика має на меті посилити теоретичні знання з курсів фізико-географічного напрямку, методикою польових фізико-географічних та економіко-географічних досліджень.

Мета та завдання практики. Мета практики полягає у вивченні зонально-провінційної структурної організації географічного середовища України та окремих його геокомпонентів (геологічної будови, рельєфу, клімату, гідрологічних умов, ґрунтового покриву, рослинних формацій, ландшафтів); виявлення просторових закономірностей зміни структури, морфології та властивостей окремих геокомпонентів у зв'язку зі змінами зонально-провінційних умов України; вивчення закономірностей формування і організації природно-господарських комплексів України у зв'язку із особливостями поєднання природно-ресурсного і господарського потенціалів країни; виявлення і фіксація спектру основних глобальних і регіональних екологічних характеристик, загальна оцінка сучасної екологічної ситуації в різних регіонах України (виходячи із маршруту практики) на підставі польового огляду та опису різних еколого-географічних об'єктів; практикуванні роботи з приладами у польових умовах, обробці та аналізі даних вимірювань і спостережень.

Головні завдання практики: - закріплення, поглиблення теоретичних знань, набутих у ході аудиторного та самостійного вивчення базових дисциплін, застосування здобутих знань та умінь на практиці;

- закріплення та розширення практичних знань і навичок, набутих у процесі практичної роботи з маршрутного дослідження природних і природно-заповідних об'єктів;

- навчитися самостійно провадити польові географічні дослідження, а також узагальнювати та аналізувати зібраний фактичний матеріал;

- ознайомитися зі спектром головних регіональних геоекологічних проблем України;

- проаналізувати типи та особливості структури типових і унікальних ландшафтів, урбанізованих, промислових, гірничодобувних, сільськогосподарських, лісгосподарських, історико-культурних, сакральних і природоохоронних об'єктів України;

- зібрання та опрацювання фактичного матеріалу, його узагальнення, набуття навичок аналітично-конструктивного опрацювання та самостійного дослідження в перспективі у формі курсової, дипломної та іншого виду студентської наукової роботи.

Студенти повинні знати:

- просторову та функціональну організацію типових і унікальних ландшафтів за маршрутом подорожі;
- механізм функціонування складних природно-антропогенних комплексів у різних регіонах країни;
- внутрішньосистемні зв'язки між різними геокомпонентами в типових ландшафтах різних природних зон, підзон і провінцій;
- характер і направленість домінуючих і супутніх фізико-географічних процесів і явищ;
- екологічні проблеми і наслідки господарського використання природно-ресурсного потенціалу країни в регіональному зрізі;
- історію формування ландшафтної і господарської структури різних регіонів країни.

Вміти:

- обрати ефективні методи, отримати необхідну статистичну і технологічну документацію щодо польових та камеральних досліджень географічних об'єктів;
- проводити польові дослідження різних за внутрішньою організацією і функціональністю об'єктів географічного середовища;
- аналізувати особливості функціонування окремих географічних об'єктів та їхніх складових відповідно до розташування, взаємодії з іншими об'єктами;
- виявляти взаємозв'язки і взаємовпливи між географічними процесами і явищами;
- діагностувати окремі процеси і явища в середині географічних об'єктів;
- вести документацію дослідження, користуватись довідковою літературою, технологічною і статистичною інформацією.

Набути навичок:- ведення польового щоденника;- експедиційного спостереження за характерними рисами і змінами навколишнього природного і господарського середовища; - комплексної оцінки природних і господарських об'єктів; - застосування експедиційних, польових, стаціонарних і камеральних методів дослідження географічних об'єктів.

Види та терміни. Підготовчий, польовий, камеральний. 1 тиждень

Орієнтовні бази. Територія держави та близького зарубіжжя.

Зміст практики. На першому етапі практики читається установча лекція, під час якої пояснюється зміст та завдання практики, методика проведенням польових досліджень та прийоми роботи з приладами. Після лекції викладач знайомить студентів з прийомами визначення розташування основних і картувальних точок їх опису.

В останній день практики студенти побригадно завершують роботу над бригадними звітами, оформлюють його належним чином і складають захист практики

Індивідуальні завдання. Кожен студент на практиці веде індивідуальний щоденник. У ньому записуються всі види робіт, маршрути, лекції, описи точок, профілів, власні спостереження. Студент ретельно виконує усі вказівки керівника практики. При проведенні ландшафтних досліджень керується методичними порадами, наведеними в навчальних посібниках.

Форми і методи контролю. Протягом навчальної практики викладач безпосередньо спрямовує і контролює роботу студента як під час польових досліджень, так і під час камеральної обробки матеріалів та виконання індивідуальних завдань.

Вимоги до звіту. Після закінчення практики кожна бригада представляє звіт, який включає такі розділи: вступ, в якому розкриваються завдання і зміст практики; комплексна фізико-географічна характеристика району проведення практики (району дослідження); аналіз ландшафтно-морфологічної структури, стану ландшафтів та їх господарського

використання за основними маршрутами досліджень; висновки; додатки до звіту; список використаних літературних дже-рел.

II. Топографічна практика

Навчальна топографічна практика має на меті дати студентам уявлення про організацію практичних топографічних та геодезичних робіт на місцевості, тех-нологію й методику їх виконання.

Здійснюється практика групами студентів, об'єднаними в окремі групи, кількісний склад, яких визначається виробничою необхідністю. Так, геодезичні роботи виконують, як правило, 4-5 осіб – спостерігач, його помічник і підсобні робітники. Кожен студент повинен повністю виконати програму практики.

Мета та завдання практики. Ознайомлення і методикою польових і камеральних робіт при проведенні топографо-геодезичної зйомки місцевості, закріплення і поглиблення теоретичних знань, набуття практичних навичок з курсу «Топографія з основами геодезії».

На підготовчому етапі студенти ознайомлюються з програмою практики, проводиться інструктаж з техніки безпеки, створюються бригади, студенти

отримують і перевіряють інструменти, необхідне обладнання і матеріали. Види та терміни. Підготовчий, польовий, камеральний. 1 тиждень. Орієнтовні бази. Територія міста Чернівці.

Інформаційний обсяг: інструктаж та отримання інструментів; вибір та закріплення точок планової основи для топографічної зйомки, вимірювання горизонтальних кутів; геометричне нівелювання побудова висотної основи полігона; проведення тахеометричної зйомки з 1-2 точок; підготовка планшету для мензульної зйомки; Проведення мензульної зйомки в масштабі 1:500; проведення око-мірної зйомки ділянки 0,3-0,4 га в масштабі 1:1000; складання та оформлення звіту про практику; здача інструментів; проведення заліку з практики.

Індивідуальні завдання. Побудова планово-висотної основи. Рекогносціювання місцевості, вибір місць розміщення точок планово-висотної основи для топографічних зйомок; закріплення точок полігона; складання схеми полігона; вимірювання довжин сторін полігона; вимірювання кута орієнтування вихідної сторони, вимірювання горизонтальних кутів, обчислення координат точок полігона в умовній системі; визначення перевищень між точками геометричним нівелюванням; обчислення висот точок полігона.

Тахеометрична зйомка. Польові роботи (вимірювання теодолітом відстаней, горизонтальних та вертикальних кутів з точок полігона; обчислення перевищень та висот точок зйомки); камеральні роботи (складання плану місцевості).

Нівелірна зйомка. Підготовка планшету, побудова координатної сітки; нанесення точок полігона на планшет за їх координатами; польові роботи (обчислення та нанесення на планшет планового і висотного положення місцевих предметів, ситуації та точок рельєфу, викреслювання плану місцевості в умовних знаках); інтерполяція висотних позначок і проведення горизонталей; камеральні роботи оформлення топографічного плану території).

Окомірна зйомка. Бусольна та екерна зйомка. Польова зйомка; камеральні роботи (завершення оформленню плану місцевості).

Форми і методи контролю. Кожен з видів робіт виконується в чіткій послідовності, передбаченій планом проведення практики, що забезпечує збереження логічного зв'язку між роботами та поліпшує освоєння основ топографічної зйомки кожним студентом. Роботи проводяться всіма членами студентських бригад. Отримувати і здавати інструменти має бригадир.

Підведення підсумків. У написанні звіту беруть участь усі члени бригади, кожному призначається самостійний розділ для написання. Структура звіту: вступ (мета і завдання

практики, види робіт, місце й час проведення практики); фізико-географічні та топографічні особливості місцевості; планова основа зйомки; висотна основа зйомки; тахеометрична зйомка; окомірна зйомка; висновки; додатки (журнали спостережень, відомості обчислень, плани ділянок території).

III. Професійно-орієнтована (оглядова) практика

Професійно-орієнтована (оглядова) практика для закріплення, знань з курсу «вступ до спеціальності», отримання навичок польових економіко-географічних досліджень низових адміністративних одиниць, дослідження їх провідних функцій та основних територіальних відмінностей.

Мета і завдання практики. Мета практики полягає у виробленні у студентів уяви про територію як певну єдність, утворену взаємодією природи та суспільства.

Завдання практики навчально-методичного характеру полягають в ознайомленні студентів з постановкою великомасштабних досліджень, у виробленні у них уявлення про основні методи польових регіональних досліджень, особливості роботи із статистичними матеріалами, первинною суспільно-географічною інформацією.

Види та терміни. Підготовчий, польовий (виїзний, експедиційний), камеральний. 1 тиждень.

Орієнтовні бази. Територія міста Чернівці та області

Зміст практики. Завдання і порядок їх виконання. На початку роботи студенти знайомляться із об'єктом вивчення. Після цього студенти виконують наступні завдання: Оцінка стану природокористування; Аналіз демографічної ситуації сільського розселення на прикладі опису демографічної ситуації й функціонального типу поселення; Ознайомлення із підприємствами; Опис територіальної системи сфери обслуговування на прикладі сфери обслуговування заданого пункту району практики.

При виконанні кожного завдання студенти одержують довідку про стан досліджуваної підсистеми по району в цілому (невеликий огляд), необхідний мінімум статистичних матеріалів по об'єкту дослідження і пояснення щодо виконання завдання

Форми і методи контролю. Протягом навчальної практики викладач безпосередньо спрямовує і контролює роботу студента як під час польових досліджень, так і під час камеральної обробки матеріалів та виконання індивідуальних завдань.

Вимоги до звіту. Після закінчення практики кожна бригада подає звіт, який включає такі розділи: вступ, в якому розкриваються мета, завдання та зміст практики; загальна економіко-географічна характеристика району проведення практики (району дослідження); методика проведення соціологічного дослідження та аналіз демографічної ситуації району дослідження; характеристика відвіданого промислового та сільськогосподарського підприємства; висновки, додатки до звіту.

Розподіл балів, які отримують студенти за кожен елемент

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)			Сумарна к-ть балів
Топографічна практика	Загально-географічна практика	професійно-орієнтована (оглядова)	100
звіт	звіт	звіт	100
30	30	40	

2 курс .

Професійно-орієнтована навчальна практика

«Професійно-орієнтована навчальна практика» належить до переліку нормативних (обов'язкових) навчальних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр», що пропонується в рамках циклу практичної підготовки здобувачів вищої освіти на другому році навчання. Даний вид практики об'єднує в собі два блоки : «Навчальна практика з ГІС-Технологій» та власне «Професійно-орієнтовану навчальну». Передбачає **5 кредитів** (пять тижні) проходження практики.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Професійно-орієнтована навчальна практика» передбачає закріплення студентами отриманих під час другого року навчання теоретичних знань, умінь і навичок в галузі регіонального розвитку та просторового планування на практиці у поєднанні із використанням ГІС-технологій. В результаті проходження даної практики здобувачі освіти мають уявити як вони можуть практично скористатися отриманими навиками при вирішенні науково-дослідних чи прикладних господарських проблем, у сфері просторового планування та регіонального розвитку. Особливістю даної ОПП є посилене вивчення ГІС, що й зумовило виокремлення відповідного блоку

.В результаті проходження даної практики здобувачі освіти на практиці задіюють знання та навички із особливостей регіональних досліджень на локальному рівні із застосуванням ГІС технологій. Здобувачі освіти на конкретних прикладах знайомляться із особливостями розвитку територіальних громад, із технічними можливостями управління та розвитком громад.

I. «Професійно-орієнтована навчальна практика»

Професійно-орієнтована навчальна практика для закріплення, знань з курсу «Основи територіального планування», «Обробка результатів регіональних досліджень», закріплення навичок польових суспільно-географічних досліджень на рівні територіальних громад.

Мета і завдання практики. Мета дисципліни – закріплення теоретичних знань та набуття практичних вмінь і навичок дослідження в галузі регіонального розвитку та просторового планування.

Завдання практики у тому, щоб забезпечити набуття студентами вмінь і навичок професійної діяльності у сфері регіонального розвитку та просторового планування. Завдання навчально-методичного характеру полягають в ознайомленні студентів із організацією великомасштабних досліджень, у виробленні у них уявлення про основні методи польових регіональних досліджень, особливості роботи із статистичними матеріалами, первинною суспільно-географічною інформацією.

Види та терміни. Підготовчий, практичний (експедиційний, оглядовий, збору матеріалів), камеральний. 2,5 тижні.

Орієнтовні бази. Територія міста Чернівці та області

Зміст практики. Завдання і порядок їх виконання. На початку роботи студенти знайомляться із об'єктом вивчення та збирають інформацію про відповідний адміністративний район дослідження. Після цього студенти обирають територіальну громаду для детального вивчення та виконують наступні завдання:

Аналіз сайту громади;

Оцінка стану природокористування;

Аналіз демографічної ситуації розселення;

Ознайомлення із підприємствами;

Опис територіальної системи сфери обслуговування на прикладі освітніх закладів, ЦНАПів, поштових відділень;

Вивчення транспортної доступності території

Заняття проводяться у вигляді настановчих занять, виконання індивідуальних та групових практичних завдань, індивідуальних та групових консультацій. Упродовж проходження практики здійснюється систематичне проміжне звітування. Завершується дисципліна підготовкою письмового звіту та усним захистом навчальної професійно-орієнтованої практики у формі заліку. У звіті мають бути відомості про виконання студентом

усіх розділів програми практики. Оформлюється звіт згідно вимог, які керівник практики повідомляє на початку практики під час настановчих занять.

Організація оцінювання: Робота оцінюється в процесі та за результатами виконання завдань практики, відповідно до графіку її проведення. Результати навчання за умови опанування на належному рівні оцінюються таким чином:

1. Усне опитування – від 3 до 5 балів.
2. Перевірка виконання індивідуальних та групових практичних завдань, проміжне звітування – від 3 до 5 балів.
3. Перевірка письмового звіту – від 10 до 20 балів.
4. Усний захист звіту з практики – від 10 до 20 балів.

Вимоги до звіту.

Після закінчення практики кожна бригада подає звіт, який включає такі розділи: вступ, в якому розкриваються мета, завдання та зміст практики; загальна економіко-географічна характеристика району проведення практики (району дослідження); аналіз кожної окремої територіальної громади (згідно розподілу за узгодженим планом).

II. Практика з геоінформаційних систем

Практика з геоінформаційних систем передбачена для закріплення, знань з курсу «ГІС та математичні методи обробки географічних даних», отримання навичок роботи з різноманітними джерелами інформації, їх пошуком, упорядкуванням, аналізом та виділенням просторових даних з отриманих результатів, розширення вмінь і навичок роботи з ГІС, через опрацювання отриманих результатів, залучення до самостійного вивчення можливостей ГІС та можливостей їх перспективного використання.

Мета і завдання практики. Мета практики полягає у здобуті навичок роботи з відкритими даними про окремі адміністративно-територіальні одиниці (територіальні громади) з подальшим опрацюванням отриманих результатів та реалізацією картографічних творів побудованих за допомогою одного з ГІС-продуктів.

Завдання практики навчально-методичного характеру полягають в

- 1) оцінці, дослідженні та зборі інформації про певну територіальну одиницю (громаду або район) з боку студентів-практикантів;
- 2) опрацюванні отриманих результатів про території, їх систематизації і описі з виділенням географічної інформації на основі, надалі, провести побудову картографічних творів;
- 3) роботі з отриманими, просторовими даними в ГІС, проведенні обчислень та маніпуляції для підготовки їх відображення на картах;
- 4) побудова та оформлення картографічних творів результатів практики.
- 5) підготовка підсумкових звітів практики з аналітичним описом території дослідження, оцінки їх характеристик позитивних та негативних сторін, з вміщеними побудованими.

Виконання поставлених завдань проводиться в виділених окремих бригадах для покращення результатів та якості роботи окремо взятого студентів, наданні можливості реалізації в робочих групах різних компетенцій кожного з студентів: комунікабельності, роботи в групах, самонавчання, лідерських якостей.

Види та терміни. Підготовчий, камеральний. 2,5 тижня.

Орієнтовні бази. Кафедра географії України та регіоналістики

Зміст практики. Завдання і порядок їх виконання 1) збір даних про територію дослідження та первинне їх опрацювання; 2) підготовка даних та роботи з побудови картографічних продуктів за допомогою ГІС; 3) підготовка підсумкових звітів практики, що вміщують аналітичну інформацію та карти досліджуваної території.

Форми і методи контролю. Протягом навчальної практики викладач безпосередньо спрямовує і контролює роботу студента під час виконання завдань та оцінює кінцевий варіант виконання завдання (в тому числі й навички роботи в ГІС).

Вимоги до звіту. Після закінчення практики кожна бригада подає звіт, який включає такі розділи: вступ, в якому розкриваються мета, завдання та зміст практики;

Розподіл балів, які отримують студенти за кожен елемент

Поточне оцінювання		Сумарна к-ть балів
Практика ГІС	Професійно-орієнтована навчальна практика	100
звіт	звіт	100
50	50	

3 курс.

Виробнича практика

Практична підготовка є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми здобуття вищої освіти і набуття майбутніми бакалаврами географії, менеджерами (управителями) регіонального розвитку загальних та фахових компетентностей та невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Передбачає **3 кредити** (три тижні) проходження практики. Виробнича практика посідає особливе місце у системі підготовки майбутніх фахівців. Основні завдання виробничої практики полягають у закріпленні теоретичних знань, практичних умінь, навичок, одержаних здобувачами освіти під час аудиторних занять.

Професійна підготовка майбутнього бакалавра географії, менеджера (управителя) регіонального розвитку, важливою частиною якої є виробнича практика, забезпечує інтеграцію знань та їх застосування. Діяльність студентів-практикантів у період практики є аналогом професійної діяльності. Ця практика проводиться для бакалаврів 3 курсу навчання у 5 семестрі в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності.

Основою для організації та проведення практики є угоди та меморандуми про співпрацю між університетом і підприємствами. Керівництво практикою здійснюється двома особами: викладачем кафедри Географії України та регіоналістики; та одним із провідних спеціалістів підприємства, де студент проходить практику.

Метою є закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, оволодіння сучасними методами, формами організації праці в галузі їхньої майбутньої професії, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь за спеціальністю, формування на базі одержаних у ЗВО знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, формування та розвиток у майбутніх бакалаврів географії, менеджерів (управителів) регіонального розвитку професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретного виробництва, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Проходження практики регламентоване календарним графіком її проходження, який складено керівником практики від кафедри загальної та регіональної географії та організацій-базою практики спільно з практикантом у відповідності до завдань практики.

Крім виконання безпосередніх завдань практики, студенти можуть залучатись до виконання окремих інших завдань, в рамках робочого процесу бази практики, що не вимагають спеціальної кваліфікації.

Проходження виробничої практики студентами відбувається у кілька етапів:

1. *Підготовчо-консультаційний* – ознайомлення з програмою, метою, завданнями практики; визначення методичних підходів та прийомів дослідження конкретного географічного чи господарського об'єкта; аналіз рекомендованої (спеціальної, наукової, методичної та ін.) літератури для підготовки дослідження; підбір додаткових картографічних матеріалів, словників, довідників тощо.

2. *Практичний* – безпосереднє проходження студентом виробничої практики під контролем керівника практики від бази практики; виконання індивідуальних завдань та зазначених функціональних обов'язків на місцях проходження практики; вивчення економіко-статистичної, картографічної інформації про географічний об'єкт або підприємство, її аналіз, обробка та класифікація.

3. *Камеральний* – обробка, аналіз та узагальнення зібраних матеріалів і аналітичних даних; оформлення індивідуального звіту з виробничої практики, який обов'язково повинен містити розширений географічний аналіз досліджуваного об'єкта.

Практичними завданнями, на які студентам необхідно звернути увагу, є:

- аналіз особливостей суспільно-географічного положення досліджуваної території, дії різноманітних факторів, які впливають на функціонування об'єктів, що вивчаються;
- оцінка природно-ресурсного потенціалу з наголосом на регіональні особливості як місцевого, так і державного значення;
- виявлення історико-просторової, соціально-економічної динаміки формування та розвитку господарства, території, краю (району, області, землі, країни), виробничого підприємства, установи;
- ознайомлення із основними методами проведення та організації географічних досліджень;
- розробка комплексного підходу до оцінювання природних та господарських явищ;
- загальне ознайомлення зі структурними підрозділами підприємства (установи, організації) та специфікою їх діяльності;
- визначення тематики та конкретного переліку робіт, які виконує підприємство в цілому та його структурні підрозділи зокрема;
- підвищення рівня володіння ІС технологіями та удосконалення навичок роботи в мережі Internet для отримання необхідної інформації;
- збір, систематизація та узагальнення інформації (наукової, статистичної, картографічної, тощо), отриманої за час проходження практики;
- ознайомлення з типами звітних документів господарських та адміністративних організацій, способами їх використання;
- визначення ролі та місця підприємства, установи чи регіону в господарській діяльності території вищого таксономічного рівня;
- висвітлення особливостей становлення регіональних освітніх, наукових, культурних, торговельних та відпочинкових комплексів тощо;
- виявлення основних етапів розвитку та сучасного стану господарства регіону, його компонентної, функціональної і територіальної структури, ефективності функціонування господарських систем різних рівнів і форм власності тощо;
- виконання конкретного обсягу роботи в межах трудового процесу бази виробничої практики.

Студенти-практиканти під час проходження практики виконують індивідуальні завдання, що їх визначає керівник практики від університету або керівник практики від виробництва з метою формування умінь та навичок самостійного розв'язання конкретних виробничих, наукових або організаційних завдань.

У процесі проходження виробничої практики студенти можуть здійснювати виробничі

екскурсії; повинні обов'язково відвідувати заняття (лекції, семінари, практичні роботи), що проводяться на базі практики з метою підвищення кваліфікації працівників та для розкриття студентом перспективи подальшого розвитку спеціальності та його фахових можливостей.

Практична реалізація наведених рекомендованих завдань дає можливість студенту отримати конкретні знання про економіку і технологію ряду основних виробничих процесів у промисловості, сільськогосподарському виробництві, невиробничій сфері, транспорті, про розселенські процеси, питання ведення організаційно-управлінської діяльності. Студенти засвоюють нові методи аналізу виробничої діяльності та управління із застосування ГІС і інших сучасних технічних засобів.

Оцінка виставляється з урахуванням поточної роботи студента під час проходження практики й у результаті оцінювання документів, зданих після проходження практики на кафедру та захисту на підсумковій конференції.

Оцінювання результатів практики студентів здійснюється за такими критеріями:

1. Правильність оформлення щоденника практики – 10 б.
2. Відгук керівника практики від вузу – 10 б.
3. Відгук керівника практики від підприємства 10 б.
4. Зміст і оформлення звіту практики, його захист на звітній конференції – 20 б.
5. Виконання визначених у програмі завдань практики – 50 б.

4 курс

Виробнича (педагогічна) практика

Практична підготовка є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми здобуття вищої освіти і набуття майбутніми бакалаврами географії, менеджерами (управителями) регіонального розвитку загальних та фахових компетентностей та невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Передбачає **4 кредити** (чотири тижні практики).

Впровадження виробничої практики саме із педагогічною складовою зумовлене потребою на регіональному ринку праці управлінців в галузі освіти. А для якісного виконання завдань освітнього менеджера фахівець повинен знати основи педагогічної діяльності. Адже якісна освітня підготовка майбутнього покоління – є стратегічним засадним сучасності.

Виробнича (педагогічна) практика посідає особливе місце у системі підготовки майбутніх фахівців. Основні завдання виробничої практики полягають у закріпленні теоретичних знань, практичних умінь, навичок, одержаних здобувачами освіти під час аудиторних занять.

Професійна підготовка майбутнього бакалавра географії, менеджера (управителя) регіонального розвитку, важливою частиною якої є виробнича практика, забезпечує інтеграцію знань та їх застосування. Діяльність студентів-практикантів у період практики є аналогом професійної діяльності. Ця практика проводиться для бакалаврів 4 курсу навчання у 7 семестрі в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності.

Основою для організації та проведення практики є угоди та меморандуми про співпрацю між університетом і підприємствами. Керівництво практикою здійснюється двома особами: викладачем кафедри Географії України та регіоналістики; та одним із провідних спеціалістів підприємства (ЗСО), де студент проходить практику.

Метою є закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, оволодіння студентами сучасними методами й формами організації навчального процесу у навчальному закладі, формування у них на базі одержаних під час навчання знань, професійних умінь і навичок, необхідних у подальшій управлінській та викладацькій роботі, виховання потреби систематично поновлювати свої знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Проходження виробничої (педагогічної) практики передбачає виконання трьох блоків

практики які комплексно відображають особливості діяльності освітнього менеджера-управителя:

➤ Управлінську складову – здобувач освіти ознайомлюється із особливостями управління ЗСО.

➤ Педагогічну складову – здобувач освіти виконує викладацьку діяльність, шляхом розробки уроків, роздаткового матеріалу, тощо. Проводить пробні та залкові заняття різних типів.

➤ Виховну складову - здобувач освіти виконує функції класного керівника, готує виховний захід. В результаті співпраці із учнями формує характеристику на клас та на учня.

Оцінка виставляється з урахуванням поточної роботи студента під час проходження практики й у результаті оцінювання документів, зданих після проходження практики на кафедрі та захисту на підсумковій конференції.

Підсумкова форма контролю – захист практики з диференційованим оцінюванням. Критерії оцінювання такі: вичерпність і правильність виконання завдань практики, якість оформлення звіту, переконливість відповідей студента під час захисту, відгук керівника практики від організації.

Студента, який не здав звіту про практику або отримав на захисті незадовільну оцінку, направляють на практику повторно, він здійснює перездачу практики за встановленою процедурою або ж його відраховують.

	Напрями роботи				Загальна сума балів
	навчальний	виховний	управлінський	правильність оформлення матеріалів	
Бали	40	20	30	10	100

4. Освітні технології, методи навчання і викладання

Під час викладання освітньої компоненти використовуються такі методи навчання:

- словесні методи: бесіда, пояснення, робота з електронними ресурсами;
- практичне виконання завдання
- наочні методи: демонстрація відео, презентації, періодичні видання, книги;
- Дискусія під час обговорення проблемних питань;
- самостійна робота.

5. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Для оцінювання результатів практики використовуються такі методи:

- спостереження за студентами та аналіз якості окремих видів їхньої роботи;
- бесіди з керівниками практики, під керівництвом яких працювали студенти;
- самооцінка студентами ступеня своєї підготовленості до професійної діяльності;
- аналіз документації студентів (детальний звіт, повністю оформлений щоденник, підготовлені під час практики матеріали).

Без надання вищевказаних звітів студент до захисту практики не допускається і одержує оцінку «незараховано».

Студент, що не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при її захисті направляється на практику вдруге або відраховується з навчального закладу.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти зобов'язані виконувати положення принципів академічної доброчесності: виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб; не допускати списування під час проведення контрольних заходів (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв); надавати для оцінювання лише результати власної роботи; не вдаватися до кроків, що можуть нечесно

покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів; не публікувати і не розповсюджувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Питання плагиату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: [Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](https://drive.google.com/file/d/1EzVsehQERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view) https://drive.google.com/file/d/1EzVsehQERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view, [Положення про виявлення та запобігання плагиату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSGadrPl_/view) https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSGadrPl_/view та Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAYkF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

Оцінка виставляється з урахуванням поточної роботи студента під час проходження трьох складових практики як сумарна у результаті оцінювання документів, зданих після проходження практики на кафедрі та захисту.

РІШЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ, ВІДПОВІДНО НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ, ЗДОБУВАЧ ОСВІТИ ПРИЙМАЄ САМ. АЛЕ МАЄ БУТИ УЧАСТЬ В РОБОТІ УСІХ ВИДІВ ПРАКТИКИ ОБОВ'ЯЗКОВО.

5.2 Шкала оцінювання

Головним критерієм успішного освоєння дисципліни є досягнення здобувачем освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом освоєння навчальної дисципліни

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЗАШКАЛОЮ ECTS ТА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ

Рейтингова оцінка з дисципліни	Оцінювання в системі ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90-100	A	5 (відмінно) зараховано	Студент виконав поставлені перед ним завдання. Знання про досліджуване підприємство, регіон та предмет дослідження виходять за межі підручників і навчальних посібників та носять науковий й інноваційний. Знання використовуються вільно. Розповідь логічна, послідовна; мова правильна і виразна. Виражена самостійність та творчість мислення, наведені приклади з практики. Відсутні пропуски і наявний повний комплект документів. Подано звіт, оформлений згідно діючих норм та правил. Студент здатен попереджувати помилкові дії, вибирати чи створювати оптимальні та ефективні дії, самостійно знаходити і усувати помилки.

80-89	B	4 (добре) зараховано	Студент виконав поставлені перед ним завдання. Знання про досліджуване підприємство та предмет дослідження достатньо хороші. Знання використовуються вільно. Наявні неістотні упущення у відповіді. Студент самостійно виправляє помилки й неточності з певною допомогою викладача. В достатній кількості представлені документи практики. Студент був присутній на усіх етапах практики. Самостійно використовує теорію у своїй діяльності. Здатний попереджувати помилкові дії, вибирати чи створювати оптимальні та ефективні дії, самостійно знаходити і усувати помилки.
70-79	C	4 (добре) зараховано	Студент виконав поставлені перед ним завдання. Знання про досліджуване підприємство достатньо хороші. Знання використовуються вільно. Наявні неістотні упущення у відповіді. Студент самостійно виправляє помилки й неточності з певною допомогою викладача. В достатній кількості представлені документи практики. Здатний попереджувати помилкові дії, вибирати чи створювати оптимальні та ефективні дії, самостійно знаходити і усувати помилки.
60-69	D	3 (задовільно) зараховано	Студент виконав поставлені перед ним завдання. Знання посередні. У відповіді наявна значна кількість помилок, при неповному висвітленні питання, нечіткому поясненні. Відповідь нелогічна, непослідовна, представлено недостатній обсяг опрацьованих фондових документів або звіт оформлено без дотримання існуючих норм та правил. Студент здатний попереджувати помилкові дії.
50-59	E	3 (задовільно) зараховано	Студент виконав поставлені перед ним завдання. Знання посередні. У відповіді наявна значна кількість помилок, при неповному висвітленні питання, нечіткому поясненні. Відповідь нелогічна, непослідовна, представлено недостатній обсяг опрацьованих фондових документів або звіт оформлено без дотримання існуючих норм та правил.
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання не зараховано	Студент погано виконав поставлені перед ним завдання, не може пояснити основних понять, категорій. Відсутнє розуміння основних понять, уникнення захисту матеріалів практики або повна невідповідність суті відповіді студента змістові поставленого запитання.
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом не зараховано	Студент не виконав поставлених перед ним завдання, знання не продемонстровані.

ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИК В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

При впровадженні дистанційного навчання, запровадженим відповідним наказом ректора по Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, виробнича практика відбувається дистанційно, відповідно проекту протехнологію електронного навчання в Чернівецькому національному університеті та додатку до «Положення про організацію освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» у частині проведення поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів фахової передвищої та вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій навчання» (<https://drive.google.com/file/d/1ChIo3Qnw3jsPcFZsbS-7gGv4m3hJ6HbA/view>).

Проходження практики в умовах дистанційного навчання здійснюється відповідно до мети та завдань практики і реалізується відповідно до етапів проходження практики

Дистанційна комунікація здійснюється через засоби зв'язку: електронну пошту, месенджери (Viber), відеоконференції (Google Meet), форуми, чати тощо. Під час проходження практики дистанційно студент зобов'язаний виходити в он-лайн зв'язок відповідно до запланованих відео конференцій керівником практики (лінк на відео конференцію надходить на електронну корпоративну пошту) та виконувати в повному обсязі завдання передбачені основними етапами практики.

За 1-2 дні до захисту практики, студент має надіслати для перевірки в електронному форматі звіт про проходження практики (який потім роздруковується і зберігається на кафедрі) для перевірки керівнику.

Захист практики відбувається на підсумковій відеоконференції (Google Meet). Для доповіді надається до 10-ти хвилин, після доповіді студент відповідає на питання, що стосуються проходження практики